

Közös múltunk

könyv

A barna borító régi fényképet idéz. Az is. Nagylány vagy fiatalasszony látható rajta kockás ruhában, amint valamilyen távoli időben mosolyogva lép egy szem cseresznyét, már ha éppen cseresznyefa az, ami alatt áll, s ő nem csak pózol a masina előtt. Egy színes ceruzákkal a képre rajzolt fiú vigyorog mellette kék rövidnadrágban, piros úttörőnyakkendőben – a kiskamasz főhős, aki a felnőttek világát fürkészi, próbálja megérteni, mert maga is nagyon oda kívánczik már.

Talán a véletlen hozta, mostanában több regényt olvastam, amelynek figurái tizenévesek. De talán mégsem véletlen, hiszen ez az életkor világra eszmélésünk korszaka, s így mindannyiunk magánidejében meghatározó. Kamaszként tesszük fel szinte összes fontos kérdésünket. A feleletet aztán valószínűleg hiába keressük egész életünkön át. Ám az embert nemcsak a választai, tettei, de a kérdései is meghatározhatják. Identitásunk megalkotásához azonban szükségünk van a múltra. Tudjuk persze, hogy miként a jövő is megfoghatatlan, ugyanúgy a múlt is. Mégis emléknymokból – egykori magukkal rég nem azonos utcarészletekből, ismerős arcokból, fotókból, egyéb tárgyakkól – megpróbáljuk rekonstruálni a valaha létezőt, saját magunkat. S nem az a fontos, mennyire sikerül ez pontosan, hanem hogy – adott esetben – a regény kompozíciója, a benne ábrázolt viszonyok mennyire elégitik ki a jelenvaló író és olvasót, vagyis mennyire ismerjük fel bennük kérdéseinket, válaszlehetőségeinket.

Kerékgyártó István Makk ász az olajfák hegyén című könyvét lélektani pontosság,

kamasz báj, néhol finom, máshol kacagtató ironia, hiteles alakok, megelevenedő környezetrajz, hömpölygő mesélőkedv jellemzi. A szerző magánmitológiája egy dunántúli kisvárosban bontakozik a hatvanas évek elején, amikor az amerikai elnököt Kennedynek hívják, a szovjetek fellövik Gagarint, az ÉDOSZ nagytermében pedig a kenyai Benjamin Nyamburu elvtárs beszél a békeharc jelentőségéről, majd bekapcsolva egy zöld Mambó magnót, a „humburumbu majomzenére” megtáncoltatja a politikai gyűlés erre kapható fiatalabbik részét, aztán másnap a feljelentéseket írogató, bővérű békepapnak meggyónja platinaszőke éjszakai kalandját. Ebben a magánmitológiában Bellus Gyöngyinek hívják a szépség

Behunyom a szemem

„Amikor Gyula bácsi gyözköd, hagyom, hogy magával ragadjon naív lelkesedése, melyet a világforradalom közeli eljövételének eszméje táplál. Ha viszont belebújok a csikos nadrágomba, és behunyom a szemem, én is a színes ruhás amerikaiakkal eszegetem a pálmafás csokikat, és szinte a nyelvemen érzem Menyus bácsi porhanyósan édes igazát... Olykor pedig Istennek is helyet szorítok szívemben – és persze apám eszményeinek, a látható, fogható és érthető világ csodáinak.”

[Idézet a könyvből]

istennőjét, akit kamaszunk előbb elhódít, majd elmulyul, az anyaistent pedig, a rá sosem értő, saját sorsába belefáradt édesanya helyett, Maminak. Amíg a munkahelyi étkezdekben alumíniumeccéjg zörög, addig a nagymama, aki egykor nyolcszáz holdas édesapja mellett hintókázott, a következő generáció több családjának is otthont adó porta nagy diófája alatt porcelánnal és súlyos ezüsttel terít. A családtagok persze sokfélék. Portássá lett ludovikás tiszt, babonás úrilány-asszony vagy férje, a műhelyfőnökségig kapaszkodó, „marxista izékbe” belekábuló vörös Gyula, akinek agitációiba saját családját is belefárad, s megkéri a papot, jelentse fel a pártnál mint buzgó templomjárót. Magukat nehezen felfedő családi titkok, közösségi huncutságok, egyéni életstratégiák (hogyan viszonyuljanak a Kádár által meghirdetett társadalmi irányelvhez: aki nincs ellenünk, az velünk van?), emlékezetes események (a környék első tévétét körbeülő rácsodálkozás) között tekergetik a cselekmény szála, s a regény a kamaszszemszögből adódóan bővelkedik beavatási történetekben is.

A könyv fejezeteiből (Sárga, Kék, Barna, Vörös, Fekete, Fehér, Ezüst, Szürke, Zöld), mint egy késő impresszionista festmény színpöttyeiből áll össze a regény cselekménye. Ha a pöttyöket arrébb csúsztatjuk képzeletben, s az arányokon is változtatunk kicsinyt, szinte valamennyiünk kamaszkorának szép impressziói elevenednek meg a regény olvasásakor.

Jenei Gyula

• *Kerékgyártó István: Makk ász az olajfák hegyén*
Jelenkor, 2003